Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi

Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie

Year-Book „Petre Andrei" University from Iasi

Fascicle: Social Work, Sociology, Psychology

ISSN: 2248-1079

Coverd in: CEEOL, Index Copernicus, Ideas, RePeC, Socionet, Econpapers

---

NETWORKS WITHIN THE SOCIOLOGICAL SCHOOL OF BUCHAREST. THE RELATIONSHIP BETWEEN ANTON GOLOPENŢIA AND DMITRIE GUSTI THROUGH CORRESPONDENCE

[LEGĂTURI ÎN CADRUL ŞCOLII SOCIOLOGICE DE LA BUCUREŞTI. RELAŢIA DINTRE ANTON GOLOPENŢIA ŞI DIMITRIE GUSTI ÎN LUMINA CORESPONDENŢEI]

Adriana BONDOR

Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie, 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65

Published by:

Lumen Publishing House

On behalf of:

„Petre Andrei" University from Iasi

Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopenţia and Dimitrie Gusti through Correspondence

[Legături în cadrul şcolii sociologice de la Bucureşti. Relaţia dintre Anton Golopenţia şi Dimitrie Gusti în lumina corespondenţei]

Adriana BONDOR[1]

Abstract:

The present context allows the completion of information regarding the history of Romanian sociology, including a more detailed approach of the Sociological School of Bucharest, in order to better understand the background in which the School evolved and sociology as science was institutionalized in Romania, in the first half of the 20th century.

A special role in this dynamic is represented by the publication of some supplementary documentary resources, and I refer here to the correspondence of Anton Golopenţia. Therefore, this study aims to value these sources to analyze the relation between Anton Golopenţia and the Professor Dimitrie Gusti.

I suggest a chronological approach, depending on the evolution of the professional career of Golopenţia, focusing on the manner in which the relation between teacher and student emerged and developed in time. The main argument for this study is that the relation between the two – Golopenţia and Gusti – developed in close connection with the functioning of the Sociological School of Bucharest. This study brings forth new details and information regarding the institutionalization of sociology as a discipline in the interwar period until the end of the Second World War.

Keywords:

Sociological School of Bucharest, Anton Golopenţia, the history of Romanian sociology

[1] Adriana BONDOR – Ph.D. Candidate, University from Bucharest, Email Address: adrianabondor@yahoo.com

BONDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

Rezumat:

Contextul actual permite completarea informaţiilor despre istoria sociologiei româneşti, inclusiv o abordare nuanţată a Şcolii Sociologice de la Bucureşti, pentru a înţelege mai bine contextul în care a evoluat atelierul gustian şi sociologia ca ştiinţă, în prima jumătate a secolului al XX-lea.

Un loc aparte în această dinamică este reprezentat de publicarea unor resurse de documentare suplimentare, şi mă refer aici în primul rând la volumele de corespondenţă ale lui Anton Golopenţia. Aşadar, studiul de faţă îşi propune să valorifice aceste surse pentru a trasa coordonatele relaţiei dintre Anton Golopenţia şi Profesorul Dimitrie Gusti.

Abordarea pe care o propunem este cronologică, în funcţie de traseul profesional pe care l-a avut Anton Golopenţia, insistând asupra manierei în care s-a articulat relaţia dintre Profesor şi discipol. Argumentul pentru o astfel de abordare este dat de faptul că dinamica relaţională dintre Anton Golopenţia şi Dimitrie Gusti este strâns legată de funcţionarea Şcolii Sociologice de la Bucureşti şi aduce noi informaţii cu privire la activităţile desfăşurate pentru instituţionalizarea şi profesionalizarea sociologiei ca disciplină, din perioada interbelică până la cea imediată încheierii celui De-al Doilea Război Mondial.

Cuvinte cheie:

Şcoala Sociologică de la Bucureşti, Anton Golopenţia, Dimitrie Gusti, istoria sociologiei româneşti

Context şi argument

În construcţia acestui studiu pornesc de la premisa că în prezent ne aflăm într-un context propice recuperării, revalorizării, reinterpretării şi de ce nu, demitizării Şcolii Sociologice de la Bucureşti în perioada interbelică, drept subiect central al textului. În particular, urmăresc această temă prin lentila relaţiilor dintre membrii săi, în speţă dintre Anton Golopenţia şi Dimitrie Gusti.

Alegerea temei se justifică din mai multe puncte de vedere. Astfel, am în atenţie valorificarea unor surse documentare suplimentare (corespondenţa publicată a lui Anton Golopenţia[2]), discuţia despre o relaţie discipol-maestru puţin discutată şi analizată, punctarea unor

[2] Golopenţia, Anton (2004), *Rapsodia epistolară. Scrisori primite şi trimise de Anton Golopenţia (1923 - 1950)* volumul I, Editura Albatros, Bucureşti; Idem (2010), *Rapsodia epistolară. Scrisori primite şi trimise de Anton Golopenţia (1932-1950),* volumul II, Editura Enciclopedică, Bucureşti; Idem, (2012) *Rapsodia epistolară. Scrisori primite şi trimise de Anton Golopenţia (1917-1950),* Editura Enciclopedică, Bucureşti.

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

posibile direcţii de interpretare şi analiză, dar şi a unor viitoare ipoteze de lucru în cadrul unei cercetări mai ample[3].

Contextul actual permite completarea informaţiilor despre istoria sociologiei româneşti, inclusiv o abordare nuanţată a Şcolii Sociologice de la Bucureşti, pentru a înţelege mai bine contextul în care a evoluat atelierul gustian şi sociologia ca ştiinţă, în prima jumătate a secolului al XX-lea.

Un loc aparte în această dinamică este reprezentat de publicarea unor resurse de documentare suplimentare, şi mă refer aici în primul rând la volumele de corespondenţă ale lui Anton Golopenţia. Aşadar, studiul de faţă îşi propune să valorifice aceste surse pentru a trasa coordonatele relaţiei dintre Anton Golopenţia şi Profesorul Dimitrie Gusti.

Din punct de vedere istoriografic, respectiv al scrierilor despre şi din Şcoală, perioadizarea propusă este cea realizată de Sanda Golopenţia (2012:14), în care etapele punctate sunt: primele publicaţii din cadrul Şcolii în anul 1936 – an aniversar pentru Dimitrie Gusti; a doua etapă în care au apărut masiv publicaţii dedicate Şcolii este în prima jumătate a anilor '40 (comunicările lui D. Gusti la Academia Română, activitatea de pregătire a Congresului de Sociologe ş.a.); anii 1960 – 1989 (cercetări ale Comisiei Centrale de Statistică; volumele III şi IV din Sociologia militans; ediţia Operelor complete ale lui Dimitrie Gusti ş.a.); şi etapa de după 1989, în care apar volumele de istorie orală dedicate Şcolii gustiene, este publicată opera lui Anton Golopenţia şi reeditată opera lui Mircea Vulcănescu şi nu numai. Astfel, studiul se înscrie în cea mai recentă etapă, în care o dată cu sursele documentare publicate, se remarcă şi o amplă activitate publicistică dedicată aceleiaşi Şcoli Gusti[4].

Structură, metodologie, resurse documentare

Abordarea relaţiei dintre Anton Golopenţia şi Dimitrie Gusti urmăreşte secvenţele cronologice ale parcursului profesional şi educaţional ale celui dintâi studiul de faţă concentrându-se doar asupra decadei 1930 – 1940. Astfel, din toamna anului 1930 Anton Golopenţia urmează seminarele de Sociologie, Etică şi Politică ale lui Dimitrie Gusti şi Henri H. Stahl, iar din noiembrie 1930 este numit în funcţia de custode-

[3] Proiectul de cercetare din cadrul Şcolii Doctorale, Facultatea de Sociologie şi Asistenţă Socială, Universitatea Bucureşti: *Anton Golopenţia, contribuţii la reconfigurarea activităţii şcolii gustiene în anii treizeci.*

[4] Sanda Golopenţia, coord., *Şcoala sociologică de la Bucureşti*, în *Secolul 21*, Bucureşti, no. 1-6/2012 Princeton University Press, Oxford & New Jersey, 2011; numărul dedicat din „Sociologie românească", nr. 3/2012, *Dimitrie Gusti în gândirea social-politică românească*; *Sociologie et politique en Roumanie (1918-1948),* nr. 153-154/2011 din *Les Etudes Sociales,* Revista Transilvania, nr. 11-12/ 2012, *Despre Şcoala Gustiană altfel.*

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

bibliotecar pe lângă Catedra de Sociologie de la Facultatea de Filozofie şi Litere din Bucureşti. În vara anului 1931 participă la campania monografică de la Cornova (prima campanie monografică pentru Anton Golopenţia, dar ultima din prima serie a campaniilor monografice ale Şcolii, care au debutat în 1925, la Goicea Mare), iar din iunie 1932 până în noiembrie 1933, A.G. este şef de cabinet al lui Dimitrie Gusti, în perioada ministeriatului la Ministerul Instrucţiei, Cultelor şi Artelor.

Importantă pentru dezvoltarea profesională şi academică a discipolului este perioada de trei ani, dintre noiembrie 1933 şi noiembrie 1936, a studiilor în Germania, ca bursier Rockefeller şi Humboldt. În această etapă A.G. îşi definitivează teza de doctorat, cu titlul „Die Information der Staatsfuhrung und die uberliferte Soziologie".

Întoarcerea în ţară îl aduce pe acesta în faţa îndeplinirii a numeroase activităţi în cadrul Şcolii sau legate direct de aceasta. Astfel, din 1937 este director în cadrul Institutului Social Român, secretar de redacţie şi ulterior redactor al revistei "Sociologie Românească" şi inspector la Fundaţia Regală „Principele Carol" până în anul 1940, dar şi asistent onorific la Catedra de Sociologie. În această etapă se implică în activitatea echipelor regale trimise la sate în 1938, materialul documentar cules atunci fiind prelucrat în seria *60 de sate româneşti cercetare de echipele sutdenţeşti în vara 1938*.

De asemenea, în 1939 se implică în organizarea Serviciului Social, în calitate de director al planificării şi publicaţiilor la Institutul de Cercetări Sociale al României lucrează la volumul de prezentare critică a publicaţiilor sociologice apărute în lume în anii 1937 – 1938, care ar fi apărut sub titlul *La sociologie generale,* în cadrul desfăşurării Congresuluiv al XIV-lea Internaţional de Sociologie. În ultima etapă a activităţii sale, în 1946 participă în calitate de expert statistic în cadrul delegaţiei române de la Conferinţa de Pace de la Paris, iar în 1948 devine Director General Delegat al Institutului Central de Statistică până în septembrie 1948, post din care i se va cere să demisioneze pentru că nu era membru de partid, şi nici nu era agreat de organizaţia de partid. Este arestat în lotul Pătrăşcanu la 16 ianuarie 1950, murind în detenţie în septembrie 1951.

În ceea ce priveşte metodologia de cercetare, instrumentele oferite de studiul istoriei sociale sunt cele mai potrivite în acest sens, având în vedere semnificaţii şi înţelesuri care se conturează prin corelarea informaţiilor de ordin general cu cele de ordin particular. Cheia de lectură este detaliată în două direcţii: în particular relaţia dintre A.G. şi D.G., în general imaginea vieţii ştinţifice şi culturale în perioada analizată, despre

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

Şcoala Sociologică de la Bucureşti şi alte chestiuni legate de cercetarea monografică interbelică.

Sursa documentară principală este corespondenţa dintre Anton Golopenţia şi Dimitrie Gusti publicată în Anton Golopenţia, *Rapsodie epistolară. Scrisori primite şi trimise de Anton Golopenţia (1917-1950),* vol. III, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2012, deşi aspecte relevante privind aceleaşi raporturi pot fi nuanţate şi din alte schimburi epistolare.

Schimb epistolar: Dimitrie Gusti şi Anton Golopenţia

Schiţă de portret: Anton Golopenţia

Anton Golopenţia se conturează în Şcoala Sociologică de la Bucureşti ca personaj cheie începând din anul 1930, când începe repede a se remarca, pentru ca foarte curând să lucreze în mod direct cu Dimitrie Gusti. Henri H. Stahl scrie în *Amintiri şi gânduri:* "L-am cunoscut în acelaşi an 1930, când mi-a scris o emoţionantă scrisoare prin care îmi cerea sprijinul ca să poată ocupa postul de custode al bibliotecii Seminarului de Sociologie. Era încă un foarte tânăr, timid şi modest licenţiat în drept. Se arăta însă a fi şi altceva decât un jurist; anume un pasionat al ştiinţelor sociale, având încă de pe atunci o lectură bogată, cu mult dincolo de cea a codurilor, deschis atât problemelor filozofice, cât şi celor istorice şi sociologice." (Stahl, 1981, 290-291)

Mai departe acelaşi Stahl vorbeşte despre mai tânărul Golopenţia având un "excepţional talent de investigator, căruia nu-i lipsea decât mai multă experienţă şi mai ales fixarea pe o problemă a lui, proprie, pentru ca să ajungă din urmă şi apoi să-i şi întreacă, pe cei mai buni dintre monografişti. Nu am mai avut niciodată parte de un ucenic atât de dotat, nu numai prin rapiditatea cu care înţelegea şi stăpânea meseria, ci şi prin ascuţimea gândirii lui, mereu deschis fiind spre orizonturi largi, cu scopuri de foarte lungă bătaie, spre un viitor de muncă, pe care dealtfel avea să-l realizeze la un nivel de înaltă şi multiplă erudiţie" (Stahl, 1981:p. 292)

Cu alte cuvinte, Anton Golopenţia apare încă de la început capabil să se integreze în activitatea Şcolii Gustiene, în cercetarea monografică, dar şi să vină cu un suflu proaspăt, având în vedere că prima lui campanie monografică – cea de la Cornova din 1931 - este de fapt ultima din prima serie a cercetărilor monografice. Mai mult, demonstrează calităţile necesare colaborării şi implicării, atât prin studiile pe care le avea, cât şi prin ceea ce noi am numi astăzi abilităţi şi competenţe de cercetător.

BONDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

Schiţă portret Dimitrie Gusti

Este dificil de cuprins în câteva rânduri un portret extins al profesorului Dimitrie Gusti, dar în ideea studiului de faţă punctez doar câteva elemente menite a contura o schiţă de portret. După cum sublinia Zoltan Rostas (2005, p. 102) „prima funcţie a conducerii a fost de fapt cea mai importantă pentru Profesor. Din primii ani de activitate, cele mai importante producţii ştiinţifice au fost tocmai "planurile". De la reorganizarea Bibliotecii Universitare din Iaşi şi statutul Asociaţiei pentru Studiul şi Reforma Socială, elaborat tot la Iaşi, toată activitatea Profesorului este impregnată de planuri, de proiecte, referitoare la domeniile cele mai diferite, de la cultura populară la cea academică, de la cooperaţie la radiofonie, de la munca culturală a tinerilor la cea de elaborare a Enciclopediei Române". În completarea acestei vocaţii a organizării, a planificării şi dezvoltării pe diverse paliere, consider relevantă şi atitudinea pe care o avea din perspectiva vocaţiei de profesor, în care urmărea *să crească* şi să formeze *colegi* (Rostas, 2005, p. 111). Tocmai această parte este un argument de plecare în susţinerea importanţei relaţiei pe care a avut-o cu mai tânărul să colaborator Anton Golopenția.

Coordonatele relației dintre cei doi

Parcurgând corespondenţa publicată dintre Anton Golopenția şi Dimitrie Gusti, am identificat trei paliere principale în jurul cărora s-a construit şi a evoluat această relaţie: din punct de vedere profesional, din punct de vedere al cercetării şi o coordonată personală. Această disociere este relevantă în special din punct de vedere tehnic, facilitând analiza ştiinţifică, însă punctez de la început că fiecare dintre direcţii se întrepătrunde cu celelalte, tabloul general fiind de fapt mai complex.

Din punct de vedere cantitativ, schimbul epistolar cuprinde un număr de 79 de scrisori, dintre care 62 sunt trimise de către Anton Golopenția profesorului, iar ca perioadă acoperă intervalul anilor 1930 – 1949[5]. În acest interval apropierile sau distanţările dintre cei doi alternează, în funcţie şi de activitatea pe care o desfăşoară.

Din punct de vedere profesional, încă de la început A.G. îndeplineşte activităţi administrative şi de organizare. În calitate de custode-bibliotecar pe lângă Catedra de Sociologie de la Facultatea de Filozofie şi Litere din Bucureşti corectează lucrări ale studenţilor,

[5] Pentru o descriere detaliată a acestui schimb epistolar vezi şi Sanda Golopenția, *Introducere* la Anton Golopenția, *Rapsodia Epsitolară. Scrisori primite şi trimise de Anton Golopenția (1917 - 1950). Vol. III*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2012, pp. XLVIII – XCVIII.

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

menţionând în acelaşi timp că "n-am găsit nicio lucrare care să se fi menţinut de subiect" şi adaugă mai departe intenţia de a face o statistică a acestor rezultate (scr.6, 1.7.1931, RE III, p. 339), dar se ocupă şi de cantina studenţească (scr. 5, mai 1931, RE III, p. 338).

Ca şef de cabinet al ministrului Gusti este cel care vine permanent în întâmpinarea ministrului cu idei noi, proiecte şi propuneri. Propune cum şi despre ce să vorbească la anumite întâlniri, proiecte de reformare a învăţământului: "cuvintele domniei voastre pot cuprinde foarte bine un tablou al defectelor obiective ale legislaţiilor şcolare anterioare şi o punere în legătură a programului de care e nevoie" (scr. 10, 9.7.1932, RE III, p.342); pregăteşte sinteze şi documentări pentru ministrul Gusti, chiar şi atunci când nu mai ocupă din punct de vedere formal poziţia de şef de cabinet: "voi putea prezenta în trei-patru zile trei pagini dense, asupra politicii Dv. şcolare şi a semnificaţiei ei în istoria noastră socială" (scr. 24, septembrie 1933, RE III, p. 357).

În perioada şederii în Germania, vine cu numeroase propuneri de reformă a învăţământului sociologic, şi în special a Seminarului de Sociologie, care: "lâncezeşte şi nu arată cu mult altminteri decât celelalte seminarii ale Universităţii. De când monografiştii nu mai sunt studenţi, a devenit simplă procedură în plus pentru cei care vor să obţină o diplomă. (...) cred că o reformă a vieţii noastre universitare trebuie să vie în curând: învăţământul universitar nu poate deveni mult mai inutil şi anacronic decât e. Seminarul de Sociologie e singurul loc care poate arăta drumul nou" (scr. 28, mai – iunie 1934, RE III, pp. 365 - 369). Propunerilor punctuale au în vedere organizarea seminariilor sub formă de cursuri, desfăşurarea seminariilor în echipe de cel mult 6-8 membri, "o orientare mai pronunţată asupra realtiăţii sociale româneşti" şi "cunoaşterea ţării şi pe alte căi decât cea a monografiei", prin organizarea unor excursii în ţară cu studenţii, dar şi stabilirea de ore de primire pentru asistenţii şi monografiştii implicaţi în activitatea didactică a Seminarului.

În aceeaşi perioadă are de asemenea iniţiative de a-l informa pe Gusti despre oamenii şi instituţiile cu care se pot stabili relaţii de colaborare în Germania, în special în lumina vizitei pe care avea să o facă profesorul: "îngăduiţi-mi să înfăptuiesc cu prilejul acesta un gând, cu care mă purtam de câtăva vreme: acela de a vă informa, pe cât pot, asupra unora din oamenii şi din instituţiile cu care veţi avea de-a face în Germania. (...) Încredinţat aşa de venirea Dv., m-am hotărât să întocmesc o prezentare a situaţiei de aci, indicând măsurile care ar putea da venirii Dv. o greutate mult mai mare decât este cea a vizitelor obişnuite de profesori" (scr. 31, 1.12.1934, RE III, p. 370).

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

În aceeaşi scrisoare propune relaţii de colaborare care să asigure acordarea de burse studenţilor români, dar îl şi avertizează pe Gusti de contextul şi atmosfera în care va fi nevoit să vorbească: "atmosfera Universităţii Lipsca şi a Germaniei întregi e sensibil schimbată. Ştiinţa e incontestabil în criză în Germania. (...) Cred că n-ar fi bine ca să ţineţi conferinţe prea teoretice. (...) pentru a da lumii germane ce aşteaptă, cred că aţi trebui să vorbiţi deopotrivă de mult despre premisele teoretice şi sistematice ale cercetărilor, despre înfiripărea lor lentă şi conturarea tehnicii de lucru, despre rezultatele lor, locul lor în evoluţia culturii româneşti şi aplicaţiile lor de tot felul" (scr. 31, 1.12.1934, RE III, p. 374). Toate aceste propuneri sunt completate şi de intenţia aproape permanentă de a preîntâmpina solicitările profesorului şi de a-i pune la dispoziţie toate cele necesare în activitatea sa didactică şi profesională: "cum cunosc bine istoria legislaţiei şcolare româneşti, aş trebui să dau doar câteva indicaţii unui din băieţi, să vă scoată un rând de citate interesante din legislaţiile şi proclamaţiile de la mijlocul veacului trecut" (scr. 31, 1.12.1934, RE III, p. 375).

De partea cealaltă, profesorul se bazează îndeaproape pe experienţa şi cunoştinţele mai tânărului său coleg, solicitându-i documentări, păreri, propuneri, chiar corectări de texte: "Şi acum, despre ce să vorbesc în institutul d-lui Freyer? (...) Acum, despre ce să vorbesc eu la d-l Freyer? (...) Ce-ar fi să fac o expunere de cum am înţeles organizarea şcolii şi a culturii, ca sistem unitar? Pregăteşte o schiţă. Scrie-mi la Paris. [vizita va avea loc în 1935]" (scr. 33, 27. 12. 1934, REIII, p. 379); "Dacă poţi, interesează-te când apare (în sfârşit!) conferinţa mea! Poate ţi-ai îngădui să faci o ultimă corectură!" (scr. 35, 10.9. 1935, RE III, p. 381).

În acelaşi timp, Gusti îl solicită acasă, dorindu-şi întoarcerea în ţară, fiind aproape iritat de întârzierea lui A.G. în studiu: „îmi pare rău că-ţi pierzi prea multă vreme în Germania. Doctoratul l-ai fi putut da tot aşa de bine (cel puţin!) şi aici. Păcat pentru D-ta! Ce subiect de doctorat ai luat? Pentru o lucrare cu subiect de istorie a ştiinţei, găsesc că eşti prea bun! În tot cazul termină odată! Clasicii poţi să-şi citeşit şi la Bozovici. Iar pentru meditaţie ţara noastră oferă cele mai pitoreşti şi mai liniştite posibilităţi. Noi însă avem nevoie de D-ta şi ne-ai lipsit prea mult. (septembrie 1935)" (scr. 35, 10.9. 1935, RE III, p. 381).

Aceeaşi iritare, nerăbdare şi chiar neînţelegere se păstrează şi în august 1936, când Gusti îi scrie lui Golopenţia: "mărturisesc, nu prea înţeleg ce te face să întârzii atât de mult cu consultarea a tot felul de cărţi în bibliotecile Lipscăi! Căci tot aşa de bine ai putea să le ceteşti la noi, rămânând firesţe pentru lucrările unice să le consulţi la origine, la

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

momentul oportun! Apoi, tot nu ştiu ce lucrare de doctorat ţi-ai ales. Dacă ascultati sfatul meu, această formalitate a doctoratului era de mult trnaşată la Bucureşti, cred tot aşa de onorabil ca şi la Lipsca, şi după aceea aveai tot timpul liber pentru alte investigaţii personale. (...) Cred deci că ar fi bine să închei odată cu acest doctorat interminabil. Frământarea problematicii unei ştiinţe te urmăreşte toată viaţa, doctoratul este un mic episod în această luptă gigantică de orientare!" (scr. 43, 2. 8. 1936, REIII, p. 396) Întrebarea legitimă în acest punct este: ce anume îl determina pe Gusti să aibă o reacţie de acest gen? Să fi fost o încercare de readucere în ţară a unui element valoros pentru Şcoala Sociologică sau pur şi simplu o nevoie administrativ profesională de un om bine pregătit pentru planurile profesorului? Încercarea unui răspuns rămâne însă a fi dedicată unui alt studiu.

Acelaşi A.G. vine cu alte propuneri pentru organizarea activităţii Echipelor Regale, în etapa în care Dimitrie Gusti este preşedinte al Fundaţiei Regale Principele Carol: "din perspectiva funcţiei de educare a tineretului în Universităţi, pe care o au Echipele regale. Cred că această funcţie e tot atât de importantă ca aceea de educaţie a poporului. (...) fără a face caz de lucru şi fără a intra în luptă cu Garda, care-şi are şi ea raţiunile de a fi, cred că ştiu părerea dvs. şi a băieţilor, dacă socotesc că ar fi mai bine pentru clădirea României viitoare dacă tineretul ar trece pe mâna noastră până la terminarea studiilor. (...) Orientarea dată astfel tineretului ar însemna un aport nepreţuit; faptul că ar fi realizat sub conducerea directă a Regelui ar fi deosebit de însemnat." La capitolul propuneri apare şi aceea de organizare a unor "lagăre de muncă", să se formeze viitori conducători de tabere de lucru, de universităţi populare şi şcoli superioare ţărăneşti, "în vederea generalizării educaţiei spiritului de răspundere"(scr. 36, 10.10.1935, RE III, pp. 383-384). Consider de subliniat că aceste propuneri vin de la Anton Golopenţia în perioada în care acesta încă se afla la studii în Germania, demonstrând încă o dată implicarea sa şi intenţiile reale de a da o valoare practică, aplicată cercetării sociologice.

Dincolo de aceste bune intenţii, A.G. refuză totuşi să se întoarcă în ţară înainte de a-şi finaliza teza în Germania. Opţiunea sa pentru ştiinţă şi cercetare în detrimentul activităţii strict profesionale şi în ultimă instanţă refuzând să răspundă solicitării lui Gusti de a avea aproape un colaborator, completează schiţa de portret de mai sus, dovedind, din punctul nostru de vedere, un caracter hotărât şi determinat: „şcoala Dv. nu e aşa de bogată în oameni, ca să nu ţineţi să vin copt în voie şi cu rodul strâns. Întoarcerea oferită însemna renunţarea la ştiinţă pentru acţiunea de politică a culturii, părăsirea unor străduinţe de ani; după câteva luni, voi şti să militez cu temeiuri pentru convingerea că ştiinţele sociale sunt necesare în viaţa

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

neamurilor şi să arăt cum trebuie să fie, ca să-şi îndeplinească rostul." (scr. 39, 27.10.1935, RE III, p. 389)

În virtutea celor deja propuse, A.G. îşi continuă munca în această direcţie, pentru Şcoala Sociologică şi pentru Gusti, atunci când îndeplineşte atribuţii de corespondent, vizitând expoziţia Deutschland în 1936. Cu această ocazie conturează şi ample propuneri în privinţa organizării Pavilionului românesc de la Expoziţia internaţională din 1937 (scr. 44, 17.8. 1936, RE III, p. 397 şi urm). Cu titlul *Informaţie cu privire la expoziţia "Deutschland" şi propuneri în privinţa Pavilionului românesc de la Expoziţia internaţională din 1937,* găsim în această scrisoare o abordare comparativă şi în acelaşi timp cuprinzătoare pentru propunerile pe care le are pentru Pavilionul românesc, gândind fiecare sală în parte, până în cele mai mici detalii.

În schimbul epistolar cu profesorul, A.G. introduce şi subiectul relaţiilor internaţionale pe care le-ar putea dezvolta Şcoala de la Bucureşti. Astfel scrie despre intenţia de colaborare cu Academia Cehoslovacă de Agricultură, în 1939 [anul în care ar fi urmat să aibă loc Congresul Internaţional de Sociologie la Bucureşti] elaborând chiar un memoriu privind crearea unei Uniuni a Institutelor de cercetare şi organizare a poporului din Europa de Răsărit, având în atenţie colaborări cu Cehoslovacia, Croaţia, Ungaria, Bulgaria şi Polonia: "Congresul Internaţional de Sociologie de la Bucureşti ar putea fi folosit pentru a organiza o colaborare permanentă între instituţiile şi personalităţile care studiază viaţa poporului sau conduc acţiuni de organizare a ei în ţările Europei de Răsărit" (scr. 68, 1939, RE III, p. 449).

După ce se întoarce din Germania, îşi reia acel tip de corespondenţă aplicată pe chestiuni strict profesionale, pe cele ce sunt de făcut: activitatea în cadrul redactării *Sociologiei româneşti,* dar şi a gestionării propriu-zise a activităţii legate de apariţia revistei; în calitate de asistent onorific ţine seminarul de Introducere în Sociologie. Mai mult, în perioada colaborării cu Fundaţia Regală, elaborează *Îndreptarul pentru cercetările monografice ale Echipelor* (Referat şi plan) (scr. 51, 30.9.1938, RE III, p. 414), precum şi un plan de lucru pentru plăşile model (scr. 52, 1938, p. 415 şi urm), un referat asupra prelucrăii rezultatelor activităţii de cercetare a Echipelor în campania 1938 (scr. 53, 4.11.1938, RE III, p. 418) sau a prelucrării anchetei cu privire la analfabetism (scr. 54, 25.11.1938). A.G. completează cu propuneri de planuri de acţiune ale Institutului de Cercetări Sociale al României (scr. 57, 4.12. 1938, RE III, pp. 423 - 424), şi asupra organizării de cercetări monografice a ţării de către acelaşi Institut: "satele ţării pot fi cunoscute şi studiind numai câte un sat de fiecare

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

regiune a ţării" şi susţine elaborarea unei colecţii Sociologia României seria A şi seria B, în care să fie publicate rezultatele cercetărilor bazate pe monografia sumară, pentru fiecare regiune a ţării în parte (scr. 58, 4.12.1938, RE III, pp. 424 - 426). De altfel, metoda cercetării de tip monografie sumară este una dintre ideile principale ale sistemului teoretic dezvoltat de către A.G. pornind de la paradigma lui Gusti[6].

În februarie 1939, pe fondul unei distanţări, poate chiar degradări a relaţiei dintre profesor şi A.G., acesta din urmă continuă totuşi să susţină proiectul şcolii şi activităţile întreprinse, atrăgându-i atenţia lui Dimitrie Gusti de pericolul în care se află monografia şi monografiştii: "echipa Gusti nu are moralul ridicat, de care e nevoie într-o luptă cu adversari dibaci şi cu împrejurări grele. Domină spiritul molcom funcţionăresc: suntem în sfârşit Minister, avem garanţiile statului, Regele ne sprijină. Lipseşte spiritul de luptă al Echipei care ştie că trebuie să impună înnoiri însemnate, luptând cu rezistenţe mari. Pentru împrospătarea spiritului din Echipă, e nevoie ca toţi să-şi dea seama că Serviciul Social, că Institutul de Cercetări nu e una din multiplele Dv. preocupări, ci preocuparea de căpetenie, pe care ţineţi s-o duceţi la biruinţă şi că este, înainte de a fi un prilej de a se căpătui, o cauză primejduită, ce trebuie apărată cu îndârjire" (scr. 61, 5.2.1939, RE III, p. 428).

Coordonata profesională a relaţiei dintre cei doi este completată, pe alocuri până la confundare, cu latura dedicată strict ştiinţei şi cercetării. Astfel, încă de la participarea sa în campania monografică de la Cornova, în 1931, vine cu primele sale proiecte pentru cercetare şi activitate ştiinţifică: realizarea unui muzeu la Cornova şi a unui studiu dedicat picturii religioase: "muzeul din Cornova ar evidenţia în mod impresionant un moment destul de înaintat al părăsirii tradiţiei locale pe planul artelor spaţiale şi al căderii sub curentul de uniformizare dominant în civilizaţia modernă (...) mai aveam şi un alt plan mai dificil de realizat. Vi-l comunic mai mult decât îl propun. (...) Cumpărând ori fotografiind toate icoanele din regiune şi culegând toate informaţiile ce pot fi date asupra fiecăreia dintre ele, completând apoi acest material cu toate datele pe care studiul monografic le impune atenţiei, se putea încerca ceea ce încă nu s-a făcut: un studiu asupra picturii noastre religioase" (scr. 7, noiembrie 1931, RE III, pp. 340 - 341).

Propunerile de cercetare sunt completate pe alocuri, în afara celor deja amintite mai sus, de un Memoriu asupra organizării noi anchete comparative în toate satele româneşti, în vederea întocmirii Hărţii

[6] Vezi şi Dumitru Sandu, *Gândirea regională în mişcarea gustiană de ridicare a satului,* în Transilvania, nr.11-12/2012.

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

Sociologice a României, cu ajutorul Căminelor şi al învăţătorimii, în februarie 1939, (scr. 62, 10.2. 1939, RE III, pp. 429-431), de un referat privind colaborarea cu Serviciul Social (scr. 65, 6.6.1939, RE III, pp. 433-434), dar şi de un întreg dosar de propuneri de organizare şi de activităţi ale Direcţiei Planificării şi Publicaţiilor, în cadrul Institutului de Cercetări Sociale al României, în septembrie 1939 (scr. 66, 12.9.1939, RE III, p. 435), din care atrag atenţia în special propunerile de organizare a muncii şi a cercetării în plăşile model, propunerile de cercetare a satelor modernizate şi a plăşilor model sanitare, propunerile pentru studiul unor probleme de interes general pentru stat.

Elementele de detaliu sunt date în acest context de componenta personală a relaţiei dintre Anton Golopenţia şi Dimitrie Gusti. Încă de la început, înaintez observaţia conform căreia colaborarea dintre aceştia pare prolifică şi rezonabilă doar la distanţă. În interacţiunea directă însă, intervin adeseori conflictele, iar o dată cu întoarcerea lui A.G. în ţară, această relaţie pare a se degrada iremediabil.

În aprilie – mai 1933 A.G. îi scria profesorului: "simt şi ştiu că sunteţi nemulţumit de mine. Acum d-le Ministru au trecut aproape 330 de zile de Minister. Dv.aţi obosit, iar eu sunt ostenit sufleteşte; s-au adunat întâmplări (...) care vă nemulţumesc. Iar eu devin tot mai nesigur, lipsit de busola încrederii Dv.şi mă năpădesc tot mai mult dorurile de carte, acum când sunt lecuit de toate dorurile măririi politice sau lumeşti"(scr. 18, aprilie – mai 1933, RE III, pp. 347-349).

Treptat, pe fondul plecării lui A.G. în Germania, a distanţării cel puţin spaţiale de Şcoală şi de Profesor, se accentuează şi răcirea relaţiei dintre cei doi, în 1938 simţindu-se deja dezamăgirea şi nemulţumirea: "nu ştiu încă ce doriţi să fac vara aceasta (1938). Nu se cade să fac cercetări de capul meu, dar nici nu am o misiune precisă. E nevoie să ştiu dorinţele Dv. sau să văd ce încuviinţaţi din diversele planuri pe care le-am făurit lunile din urmă." (scr. 48, 30.6.1938, RE III, p. 412); „nu-mi place să cer, dar ştiu că nu e bine nici să laşi pe tăcute să se adune nemulţumirile. (...) Aci, în loc să mi se spună: băiete, eşti surmenat, linişte-te întâi, am fost pecetluit degrabă eretic. N-am fost lăsat să plec, dar nici ajutat să devin productiv. Roluri de dublet, posibilităţi de a mă socoti asistent fără a fi totuşi, dificultăţi morale mari când aveam în seamă o lucrare (Cercetările echipelor din iarna trecută). Cu toată afecţiunea Dv. pentru omul Golopenţia, multă bănuială şi împotrivire oricând vă ieşea în cale o idee sau un plan Golopenţia"(scr. 49, 1938, p. 413).

Pe această coordonată, situaţia devine am putea spune chiar gravă, având în vedere că în noiembrie 1938 A.G. demisionează din poziţia de

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

inspector al Fundaţiei Regale şi de redactor la *Sociologie românească:* "sunteţi mai plin de neîncredere de mine decât veţi fi fost la începutul lui 1937. Demersurile mele vă irită şi vă fac să izbucniţi supărat. Fiecare din ele mi-a amărât câteva zile. Când treceam peste mâhnire şi mă încurajam la credinţa că va fi fost o întâmplare, altă izbucnire. (...) Ştiu că în fundul sufletului Domniei Voastre se găseşte şi multă afecţiune pentru mine, că ea vă face să uitaţi conflictele succesive. Nu pot, totuşi, duce mai departe viaţa aceasta. Alte câteva luni de felul celei din urmă mi-ar ucide orice elan şi lua posibilitatea de a mai face ceva. Şi cum nu se cade să vă rog să-mi acordaţi tratamentul de care-i învredniciţi pe oamenii de reizeci de ani cu dorul şi dragostea mea de muncă, care vă sunt mai puţin dragi, dar în care aveţi mai multă încredere, îngăduiţi-mi să vă prezint demisia alăturată(scr. 55, 26.11.1938, RE III, p. 422)

După 1 aprilie 1940 când Anton Golopenţia este angajat la Institutul Central de Statistică, colaborarea dintre cei doi se va desfăşura predominant de la distanţă, schimbul epistolar din această perioadă fiind acoperit doar de un număr de 6 scrisori.

În toate aceste etape se poate urmări îndeaproape evoluţia relaţiei dintre Anton Golopenţia şi Dimitrie Gusti, relaţie structurată pe coordonatele discipol-maestru, după cum sunt identificate de către Merton (1968, p. 58): (1) preluarea ideilor maestrului; (2) discipolul participă în proiectele mentorului, fiind potrivit pentru acestea din perspectiva pregătirii ştiinţifice şi profesionale pe care a dobândit-o; (3) discipolul începe a se delimita de proiectele personale realizându-le într-o manieră specifică; (4) discipolul iese din paradigma maestrului, completând-o sau chiar corectând-o.

Pe fondul unui asemenea traseu relaţional probabil se explică şi degradarea sau răcirea relaţiei dintre A.G. şi D.G. Din punctul nostru de vedere distanţarea în sine nu reprezintă în mod obligatoriu şi o pierdere pentru Şcoala Sociologică de la Bucureşti, ci mai degrabă un câştig. De altfel, contribuţiile teoretice şi metodologice în munca de cercetare aduse de A.G. (monografiile sumare, realizarea de cercetări comparative, promovarea cercetării sociologice regionale), vor veni ca fiind necesare într-o Românie interbelică puternic agrară, cu o comunitate puternic integrată, dar neviabilă din punct de vedere economic (Pitulac, 2011).

Direcţii de interpretare pentru completarea unei istorii sociale a sociologiei româneşti

Dacă în cele de mai sus accentul a căzut în special pe ceea ce a fost particular în corespondenţa şi în relaţia dintre maestru – Dimitrie Gusti, şi

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

discipol – Anton Golopenţia, în această parte mă refer la alte subiecte de ordin general care sunt documentate prin acelaşi schimb epistolar.

Descoperim în paginile acestei corespondenţe detalii despre un context social şi istoric specific, în special despre Germania interbelică, atunci când A.G. este plecat în calitate de bursier Rockefeller şi Humboldt, în intervalul 1933-1936: "imaginea pe care mi-am formulat-o până acum cred că nu lasă la o parte prea multe din trăsăturile de căpetenie ale realităţii deosebit de complicate care e Germania naţional-socialistă. (...) Germanizarea prin etatizare a fost primită simplu aici. Tăcerea, dacă nu disciplina completă, dau putinţa unor înfăptuiri mari.(...) Aci, ca şi în Tialia, de fapt nu se face altceva decât că se disciplinează mulţimea în stil mare, să poată aştepta apariţia firească a soluţiilor noi; ....tot ce e tânăr e în uniformă; ...am întâlnit nenumărate grupuri naţional-socialiste" (scr. 26, 21.1.1934, RE III, p. 359). Sau în alte rânduri când radiografiază situaţia universitarilor din aceeaşi Germania: "naţional socialiştii au interzis, de la începutul regimlui, oricărui membtru al partidului acceptarea unor distincţii onorifice universitare. (...) Solemnităţile universitare s-au redus extrem de mult: cum toţi rectorii sunt naţional-socialişti şi puşi oarecum să facă educaţia naţională a corpului profesoral, cele care au loc sunt politice într-un sens puţin obişnuit:proclamări de program şi prezentări de adeziuni" (scr. 32, 19.12.1934, REIII, 377)

De asemenea, Anton Golopenţia vorbeşte adeseori despre monografia sociologică de la Bucureşti, fiind de mai multe ori un mediator între profesor şi ceilalţi: "vă rog, domnule Decan, cum o vor fi făcut şi ei, să nu pregetaţi de a spune cuvântul bun pe care l-aţi putea spune în favoarea d-lui Mitu Georgescu" (scr. 15, ianuarie 1933, p. 345); sau în scrisoarea 17 (ianuarie 1933, p. 347): "vă las un cuvânt numai despre Pogoneanu"; "vin să vă rog, cu riscul de a vă exaspera pentru o clipă, să-i purtaţi de grijă Ştefaniei Cristescu" (scr. 29, oct.1934, RE III p. 369). În alte rânduri, apare ca un element de legătură între monografişti, un rol în fapt auto-asumat: "ne simţim fraţi cei din monografii şi niţel copiii Domniei Voastre" (scr. 15, ianuarie 1933, p. 346), simţindu-se dator să intervină pentru ca monografia să-şi revină: "fără un ajutor, cei trei de la Paris nu se pot întoarc, iar ccei din monografie ar fi demoralizaţi prin lipsa de solicitudine" (scr. 19, mai-iunie 1933, p. 349).

În acelaşi schimb epistolar găsim adevărate rapoarte privind starea monografiei în 1933: "membrii secţiei (monografice a Institutului) sunt oarecum în criză. Care răbufneşte uneori chiar şi faţă de străini. Nu mai sunt studenţi şi toţi în vârsta, acum cu totul critică, a alesului de carieră.

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

Conducătorii mai vechi (Vulcănescu şi Stahl) au împlinit sau stau să împlinească 30 de ani; pe pragul maturităţii, sunt nemulţumiţi şi întărâtaţi de faptul că nu se pot consacra carierei ştiinţifice pe care şi-o râvnesc, trebuind să-şi treacă vremea în alte ocupaţii şi apucaţi de neputinţa de a mai face două sau trei lucrări deodată. (Soluţia ideală a acestei nemulţumiri ar consista în acordarea posibilităţii de a trăi numai pentru ştiinţă...)....Cu toate acestea toţi vor porni în campania de redactare. Sunt prea legaţi de monografie. N-ar fi bine, însă, ca lucrul să se întâmple în această atmosferă"[7].(scr. 21, 29.6. 1933, RE III p. 351); „monografia este însă însemnată ca operă colectivă, şi a fost şi un crez şi ţara de vis a fiecăruia, cu toate răsculările şi nemulţumirile trecătoare. Acum atmosfera e stricată (...) Şi apoi trebuie salvată monografia în sufletele oamenilor. Că altminteri, răzleţesc, urându-se" (scr. 23, septembrie 1933, REIII, p. 355).

În afară de aceste consideraţii generale, din schimbul epistolar se conturează şi portrete ale membrilor Şcolii, sau chiar al lui Dimitrie Gusti, completând de altfel imaginea profesorului: "sunteţi prea înţelegător şi niciodată autoritar" (scr. 20, iunie 1930, REIII, p. 350). Relevante sunt şi descrierile de tip autoportret, vorbind despre sine ca fiind dedicat, implicat, dar în acelaşi timp loial sieşi şi concepţiilor sale: "aci, neobosit în a mă amesteca printre mulţumiţii şi nemulţumiţii Germaniei, ajung foarte de multe ori să mă ruşinez retroactiv de alura mea de teoretician căzut din lună dinainte de vreme (scr. 28, mai-iunie 1934, REIII, p. 368); "eu sunt gata de plecare. Mă bucur să pot scăpa de atmosfera ţării. Obişnuit, în fiecare an, să petrec cel puţin două luni în afară, iată de aproape trei ani am fost pironit pe loc. Am ne*voie să respir. Încep altfel să mă sufoc. (scr. 33, 27.12.1934, REIII, p. 379)"; "încep să trec de vârsta întâiei ucenicii: mi-e dor să termin cu izolarea pregătitului, ca să pot intra definitiv într-o muncă efectivă.(...) cred că e bine să-mi dau zor să termin aici, ca să scap de grija titlului; în ţară aş vrea să mă arunc de la început, pentru câţiva ani, în munci şi lucrări concrete:să lucrez la Fundaţie, la Seminar, cercetări monografice şi de istorie socială (veacul nostru al 19-lea mă pasionează tot mai mult) Trebuie să compensez aceşti doi ani de teorie şi de îndepărtare de la faptele româneşti" (scr. 36, 10.10.1935, REIII, p. 385); "îmi pasă puţin de mine şi de situaţia mea, când e vorba să muncesc nemijlocit pentru înaintarea mea. (...) Aţi văzut, în anii câţi am fost pe lângă Dv., că nu-mi port grija, că umblu să mă întrec pe mine şi că-mi găsesc bucuria când pot să mă consacru unor cauze care depăşesc individualul. Atari cauze am găsit două: ştiinţa şi neamul. Postulatul existenţei mele e, cred,

[7] E vorba despre campania de redactare din 1933.

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

acela de a le servi deodată, de a face ştiinţă, care să-i fie de folos nemijlocit neamului" (scr. 39, 27.10.1935, REIII, p. 388).

Concluzii:

Importanţa analizei acestei corespondenţe particulare reiese din mai multe argumente. În primul rând este mai mult decât un schimb epistolar, este în fapt o privire în micro dar şi în macro a unei epoci întregi, a unui interbelic zbuciumat şi în permanentă căutare de repere.

În al doilea rând, studiul corespondenţei conturează pe mai departe alte întrebări de cercetare. Dintre cele trei componente – profesională, ştiinţifică şi personală, chestiunile de ordin profesional par a fi dominat ansamblul corespondenţei dintre cei doi. A.G. demonstrează adeseori capacităţi administrative, de organizare şi planificare, ceea ce poate ar explica opţiunea lui Gusti de a-l încuraja mai puţin în direcţia studiului şi a cercetării.

În al treilea rând, ca ipoteză de lucru pentru dezvoltarea cercetării, conturăm întrebarea: degradarea relaţiei dintre Gusti şi Golopenţia o dată cu trecerea anilor este dependentă strict de activitatea discipolului în contrar cu cea a maestrului sau ţine de fapt de un context exterior care afectează pe mai multe planuri Şcoala Sociologică? Acestea îşi vor găsi propuneri de răspuns într-o cercetare viitoare.

Bibliografie:

Golopenţia, Anton, *Rapsodie epistolară. Scrisori primite şi trimise de Anton Golopenţia (1917-1950)*, vol. III, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2012.

Golopenţia, Sanda*, Cronologie,* în Golopenţia, Anton (2002), *Opere complete volumul I, Sociologie*, Editura Enciclopedică, Bucureşti.

Golopenţia, Sanda, *Dimitrie Gusti şi Şcoala sociologică de la Bucureşti în secolul XXI,* în *Secolul 21. Şcoala Sociologică de la Bucureşti*, nr. 1-6/2012, pp. 7-23.

Merton, R., *The Matthew Effect in Science*, în revista „Science", nr. 3810, 1968.

Pitulac, Tudor, Desincronizare la scară istorică. Succesul comunismului în România postbelică, în volumul „Totalitarismul de la origini la consecinţe", coordonatori Sorin Bocancea şi Daniel Şandru, Editura Institutul European, Iaşi, 2011.

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.

Rostas, Zoltan, Atelierul gustian. O abordare organizaţională, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.

Stahl, Henri H. (1981), *Amintiri şi gânduri din vechea şcoală a "monografiilor sociologice",* Editura Minerva, Bucureşti.

BOBDOR, A., (2013). Networks within the Sociological School of Bucharest. The Relationship between Anton Golopentia and Dimitrie Gusti through Correspondence, [Legaturi in cadrul scolii sociologice de la Bucuresti. Relatia dintre Anton Golopentia si Dimitrie Gusti in lumina corespondentei], Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, An 2013, Tomul 11, Decembrie, pp: 49-65.